

КИКАНДОНСКА ПОСЛА

Милина је била како је све то лепо ишло у Мајданпеку* до пре неког времена. Као пред рајским вратима стекли се ту сви народи: и Талијан са шиљатом брадом и хармоником под пазухом, и Влах са дебелом главом и украденом погачом у торби, и Немац са плавим очима и молитвеником под мишком, и Словак са прћастим носем и флашицом ракије у џепу, и кога ти ту још није било. И све је то лепо живело, као да је од једне мајке.

А око чега би и да се заваде? О веру се нису кршили, а политика им није ни присмрдила у мајданска окна. Они и не знају шта се овамо у Србији ради, не бирају посланика, не бирају кметове и сукметице, они и немају општине, не примају новине, па шта ће онда да их посвађа?

Но и иначе су све то красни и питоми људи; по цео дан раде у мајданским окнима као кртице, а по целу ноћ пију као рибе. Па ако је и до старешина, може се, с руком на срцу, рећи да су и то красни људи. Ето, поп Пера! Једино што је он обратне нарави, тј. он по цео дан пије као риба, а по целу ноћ рије у дүшек као кртица; али иначе

* Мајданпек до 1891. г. није припадао никаквој општини ни округу, нити су му становници имали каквих политичких права. Ово је прича из старог живота тога места.

свака га вера поштује и воли као брата, јер што се тиче вере, он овако вели: „Шта Француз, шта Талијан, шта Србин! Бог је један те један; сад, што Талијан, пас му матери, носи шиљату брадицу, а Србин не носи, то баш није ништа: и он је човек као и сваки други човек!“ ...

Што се тиче управника полиције, може се такође рећи да је био красив човек. Добра нарав као добар дан. Ако се и наљути, па опсује коме оца или матер, то му је више уз реч; ако је каткад и строг те ухапси кога, то је више да се задовољи закон. По који пут протре дланове те кога и ошамари, али се после и сам каје. Знаш како је то кад је човек добра срца, каје се лепо, па каже: „Волео бих, кад ми је бог већ дао добро срце, да ми није дао и овако добре шаке!“

И разуме се, кад су тако добри људи, мора међ' собом добро и да живе. Једва се гдекад деси по штогод, али и то није богзна шта. Ту пре десет месеца тако се десило, пили људи, па се и потукли. Потукао се један Србин и Влах, па погинуо један Шваба. Фердинанд ли беше, Роберт ли беше, тек он погибе. Али и то баш није богзна шта, јер, најпосле, бар то се зна да је увек „играчка плачка“. После, ту скоро, избили једном Талијану око и као мало му размрסקали главу. Оздравио би можда, али је три сата доцније умро сопственом смрћу, биће од какве унутрашње болести.

И тако се деси гдешто по који пут, али боже сачувај да то поремети леп живот, или да се људи позаваде, или да наиђе каква омраза.

И ако плане који пут каква свађа, а оно ко се завади — жене! И зашто су се посвађале — због оговарања. Један Талијан (онај покојни, што су му избили око) рекао једанпут поп-Пери: „Није истина да је бог истерао Еву из раја што је загризла јабуку; зар је богу стало до једне јабуке,

него је истерао што је почела да га оговара!“ Али и та женска свађа никад није пореметила општу слогу и љубав, јер оне се позаваде, изгрде, испљују, па се саме и измире. Полиција се никад и не меша у те женске ствари. Једанпут је само хтео управник полиције да се умеша код неке лепе Талијанке, кад јој муж није био код куће, а она га изгрдила као да јој је рођени муж. Хтела је чак и врелом водом да га полије, он ништа, прави се невешт, а прави се и она невешта, па опет мир, као да се и није управник полиције хтео да умеша код лепе Талијанке.

Што се тиче поп-Пера и управника, они такође лепо живе. За четири године братскога живота свега су се једанпут потукли. Али и то, разуме се, као учени људи, нису хтели да се туку по сокацима, да их цео свет гледа, него се тукли у канцеларији. Но и ту се може рећи да није био никакав узрок. Мислим, била црквена слава, а црква нема прангије, а поп Пера донео пиштољ од куће па код „буди имја“ дође пред олтар, отпева једну строфу, па отрчи до прозора, наслони пиштољ, па „бум“, па се опет врати и пева другу строфу, а црквењак чучнуо иза стола „свете тајне“ и пуни. Па то некако управник после празника пребацио попу; као да није требало из цркве да пуца! Али то му човек пребацио благим, пристојним речима, вели:

— Попе, ти си међер нека свиња, зар се из цркве пуца!

А поп то некако рђаво прими, па каквим ти не назове управника. Управник на то опсује нешто гадно попу, мислим да му је опсовао и славу и попадију. Поп, као разборит човек, виде нашто ће изићи, те хтеде мало ублажити свађу па вели:

— 'Ајд' 'ајд', што псујеш попадију, напио си се па ти се омакне, а и немам је, дао бог! Ама, што

славу, магарче један! — И још му нешто, тамо њему, рече.

Управник дохвати попа за браду, поп дохвати дивит па управника. После некако замоташе се обојица у попову мантију, дохватише се земље и, као учени људи, нису дабоме терали у крајност, већ се развадише лепо сами и, шта је било — ништа. Попу се мало проредила брада с леве стране, а управнику почео да се клати један зуб.

Тако је то било, али баш као и да није било. Сад живе врло лепо и слажу се.

И тако би све то лепо ишло, не би нико нико-ме ни на жуљ стао, да се није нешто променио добри г. управник полиције. Пожалили га сви кад је отишао, а и он, бога ми, зажалио за њима.

Дође после неки млад човек, са ретком брадом и дебелим усницама. Не може се ни за њега рећи да је рђав човек, ама некако свака му трећа реч у устима „закон!“ Па онда, нешто трчка, све му нешто тесно. Не виче, а једнако прича како хоће „ред“. А шта ће му бољег реда но што га је затекао? Па често и зивка у канцеларију: „А што си ти ово; а што си ти оно?“ Погдеког истуку, и то колико људи да се прошале и истегле руку, а он прави гране протоколе, па испитује, па саслушава, превија табак, па удара нумере. Готово за сваку ситницу он удари нумеру, па зови човека.

Па једанпут је звао и поп-Перу. Али поп Пера учен човек, па зна сваку да одговори, као да му под језиком стоји готов одговор. Вели њему управник: „Јеси ли чуо ти, попе, ја нећу опозицију!“ А поп вели: „Јок вала, нећу ни ја!“ Управник њему: „Јеси чуо, попе, нужно је да се одржава морал!“ А поп вели: „Па нек се одржава!“ А он вели: „Јер морал је основа за ред, а ред је основа за закон!“ А поп вели: „Па добро!“

Па све тако неке ствари тај нови управник, и све нешто шуња, тражи, трчка, чепрка, а враг би га знао шта! А може се и погодити шта: човек био капетан у неком срезу, где је по заповестима министровим имао много да трчка, и да се шуња око општинских плотова, и да помало зивка кратким позивима, па да онако, уз реч, прича како он неће опозицију, и да помало прети уочи избора, па тако ушло човеку у крв, па не може од тога лако да се одвикне. А дошао у Мајданпек, па ту нема политике, нема ни општине, нема ни избора, нема ни партије, а он, раден човек, па да се уцрвља. Па се тако по који пут пљесне по челу и хукне: „Ја не знам управо шта имам да радим, народ као овчице. Зар не би могао овде ко други доћи?...

Тако једанпут седе управник и поп Пера под вењаком. Узели по један чокањчић комове, напунили једну велику чашу воде, па спустили чокање унутра да се хладе, а они разговарају о свему и свачему. Поп Пера причао управнику како нема ништа слабе него ујутру наште срца краставци из воде и комовица; вели: „То је боље него не знам какав ананас!“ После управник прича попу како је имао кера коме се викне „фију“, а он прескочи по две столице. „Красан кер!“ додаје поп Пера. После опет поп причао капетану како је он имао жену, ама га оставила, волела неког артиљеријског наредника, па тај наредник погинуо, а попадија (има и сада сведока) казала: „Има још наредника на свету!“ итд. итд.

Па ту причу поп развезао и надугачко и нашироко, а управник донекле слушао, слушао, па се после бацио у неке сасвим друге мисли, оставио попа да прича, а он тупка ноктима по столу, а забатргао се далеко у мислима, док се тек уједанпут човек пробуди, па прекиде попа:

— А велиш, попе, народ овде добар кô сто-
чица, а?

— Ја, — вели поп.

— Ја, — додаде и управник, замисли се мало,
сркну из чокањчета, па настави:

— Е, па шта велиш, попе, како ми овде сто-
јимо за идуже изборе?

— Какве изборе?! — убезекну се поп.

— А јес', јес' бога ми, све се заборавим, —
присети се управник, па се пљесну по челу.

Поп ућута и поглади се по бради, а испод ока
мерка управника.

— О, мајко моја, па зар ви ама баш ништа не
бирате овде? — поче опет управник.

— Па шта имамо да бирамо? Посланика не би-
рамо, јер не припадамо ниједном округу, општине
немамо, кметова немамо.

— Ово је, господине мој, — додаде управник
мало свечанијим тоном — острво; ово је политичка
оаза, и ја се само питам: шта ћу ја овде?

Поп се нађе и забуни, паде му чудно шта то
управник хоће да каже, па заћута.

Бутали су после, бога ми, подуже обојица па
ће тек поп почети, ал' онако као кад се човек нећ-
ка да ли да каже нешто или да не каже.

— Оно, господине управниче, ми, дабоме...
има нешто што бирамо... Али то није богзна
шта... Знаш, сваке године о Митрову-дне бирамо,
овај, говедара који нам чува стоку, али...

— Како бирате? — пресече га управник.

— Па тако; сазовемо људе, искупимо се, један
каже 'ајд' овога, ми кажемо 'ајде, и тако знаш...
то није тако важна ствар.

— Говедара? — упита управник.

— Јес'!

Управник се насмеши и ману руком као да би
хтео рећи: „Којешта!“ Па онда обрнуше разговор

на другу руку, док се извукоше испод вењака да мало проходају.

Ходају тако, ходају, а тек се управник замисли па шапне у себи: „Говедара, говедара!“ и опет мане као оно пре.

Говедар Јона, разуме се, и не зна да сад нови г. управник о њему што мисли. А и да зна, шта га се тиче, он часно и поштено свој посао врши, пази стоку као своје рођено; добар је са људима па га сви пазе, а ево већ дванаест година како увек њега бирају за говедара. Дође избор, понеко каже и за ког другог, али одовуд, одонуд, људи се поразговоре, споразумеју, па опет остане Јона говедар.

Еле, тако то прошло још неколико дана од оног дана кад су управник и поп Пера седели под вењаком — а неколико дана у Мајданпеку баш као један дан. Радници гледају свој посао, поп Пера гледа свој посао, учитељ гледа свој посао. Само управник ипак по који пут прекине свој посао, шета по канцеларији, шета и шапће у себи: „Говедар, хм, говедар!“

Једног дана зазвони у звонце, као што би и сваки други управник зазвонио. Дође пандур и он га пошаље да му зове Јелисију бакалина. А то је тај Јелисија бакалин што је много личио на старога г. управника; онако се исто бријао, онако исто ишао, више у папучама него у ципелама, те не знаш је л' то Јелисија бакалин или стари г. управник.

Еле, Јелисија дође, и г. управник га дочека, као и сваког другог што би дочекао, затвори врата, наручи кафе и поче да шушка с њим. Тако је после зазвонио и позвао попа Перу, па и с њим шушкао. Па онда, брате мој, шушкао је са Станком пекаром, па са Самуилом фурунцијом. Може се слободно рећи да је са многима шушкао.

Изгледа само да није хтео са г. Драгољубом учитељем, јер се по Мајданпеку баш и говорило као да нови г. управник некако попреко гледа Драгољуба учитеља. Може бити поп Пера направио какву сплетку, јер, боже ме опрости, поп Пера има по који пут обичај, кад му је дуго време, да прави помало сплетке. А огрешио се заиста ако је о учитељу казао што ружно, јер није то рђав човек. Он се, истина, не меша много са људима, али човек гледа свој посао. По цео дан плете корпе; скупља неке шкољке и пужеве, па прави рамове за слике; завуче се макар где у башту, у шуму, па легне потрбушке и по пет-шест сати чита. А у школи са децом тако разговара као да су то све његова а не туђа деца. Па и кад туче децу, он опет својски некако, управо више их гњави него што их туче. Еле сад, какав је да је учитељ, тек г. управник није са њим шушкао.

Дан по дан, па ето га и Митровдан. Људи, између осталог, поразговоре и о томе који пут кога ће да узму ове године за говедара. Оно, може бити то не би ни разговарали, шта има ту да се разговара? Дванаест је година говедар Јона, па кад се скупе људи на збор, а оно лепо сваки, што има да се пожали на Јону, пожали се, па га опет изаберу. Дакле, ту нема шта да се разговара пре Митровдана. Јест, али тај говор зачикава Станко пекар и Самуило фурунџија.

Шта је тим људима наспело, бог ће их свети знати. Па, 'ајде де да се само разговарају, него се, да видиш, разлетели по кућама, па нешто буше, нешто шушкају са људима, носе неке цедуљице по целовима, па их турају људима у шаке, па, бога ми, и вичу нешто по чаршији. Не можеш да знаш шта хоће, ал' једанпут је поп Пера усред кафане дигао чак и песницу и викнуо: „Нећемо више Јону, знамо ми чији је то кандидат!“ После

као људи у кафани мало узаврели и много говорили о томе. А Јелисија бакалин опет трчао је код радника, којима је давао на вересију, и причао им о неким „агитаторима који дванаест година злоупотребљавају поверење грађанства“, па и он је узвикнуо: „Нећемо Јону!“

Шта им то наспело, бог би их свети знао! И све то ништа, ал' поп Пера је направио и један списак, а Станко пекар подносио га неком Фердинанду (ето има и данас сведоке) и казао том приликом: „Нека народ проговори!“

Па онда, и поп Пера и Јелисија и Станко често трчкарају код управника. Кажу, једно вече Јелисија седео до поноћи код њега.

А једнога дана, бога ми, баш пуче и виде се јасно шта је.

Тако пред подне (а као прекосутра Митровдан) оманула киша, па се рашчистило, а пред Јелисијиним дућаном стоји поп Пера, г. Драгољуб учитељ, Јелисија, Станко пекар, неки Јанаћко кафеџија, неки Јосиф шумар, који се никад у животу још није очешљао, па одмах по глави можеш познати да је шумар, и још неколико „грађана“, како то сад поп Пера каже.

Елем, „грађани“, као и сваки други „грађани“, разговарају много штошта. Поп Пера прича како је јуче за вечеру имао рибе, па трипут узвикнуо: „То није била риба, то је права халва, господине мој!“ Г. Драгољуб учитељ прича како је од „финог пружа“ оплео лепу столицу и обојио је црвеном, белом и плавом бојом, а Јелисија га пита: „Да л' би могао, мајку му, да оплетеш један фини полилеј за цркву?“ Шумар се на то грохотом смеје, па кад га прође смеј, а он потапша Јелисију по рамену, и, као уз реч, додаде: Међер си ти неки биво!“ И после се тако упустили у разговор о полилејима

и шумар причао како у Русији негде има један грдан полилеј који „изгледа као балкон какав“, велики „као лађа“, сам се упали кад је служба божја, а после службе сам се угаси; а има у њему и соба, у којој седи црквењак.

Па тако људи донекле разговарали о полилејима и другим стварима, а после, не знам ко први помену, тек некако пређе разговор на говедара. Па испрва као лепо почели разговор; пита Јелисија г. Драгољуба:

— А кога ви мислите, господине учитељу, да узмемо ове године за говедара? — а овамо подмигује се на поп-Перу.

— Па, ја кô мислим, — одговориће г. Драгољуб — кад нам је толико био Јона, може и даље. Пази човек добро стоку.

— Е нећеш га, учитељу, на ту страну!

— Ама, како? — упита учитељ.

— Шта како! — испрси се сад Јелисија. — Буниш ти, брате, народ. Знамо ми шта ти хоћеш и куд навијаш, ама ми смо готови!

— Еј, еј, брате, шта ви то? — вајка се учитељ.

— То су твоје замке, али народ зна своје и народ ће умети свашта да каже. Прекосутра је Митровдан, видећемо ко је вера и ко је невера! — узвикну Станко пекар и пљесну се шаком по грудима.

Јао, брајко, па ти се сад диже једна грдна галама; Јелисија се попео на сандук пред дућаном; учитељ дигао песницу и виче: „Да се разумемо!“; поп Пера дигао штап увис и витла; Станко пекар скакуће с ноге на ногу и пљеска се шаком по грудима; Јосиф шумар завукао прсте у косу и све тресе главом, а свет се згрцао да види шта је.

После је све то мирно прошло, али сад се бар знало на чему је ствар: у Мајданпеку постоје две

партије. Једну води поп Пера са Јелисијом, а другу учитељ Драгољуб. Ни сам не зна како то и шта је то било, и откуд је то испало, да он води кобајаги једну партију, али тек тако испало, па сад, 'ајде нека је тако кад је све узело хук. И што је најглавније, то је та партија што је „против полиције“, или како се згодније каже: „против владе“.

Е, сад, дабоме, онај један дан што је остао до Митровдана можеш мислити како је било у Мајданпеку. Неће ми нико веровати, али Јелисија затвори тог дана дућан, а поп Пера чак имао крштење па није отишао у цркву. Па, бога ми, и учитељ слегао раменима, па, кô вели шта је ту је, распустио и он школу, те се све разлетело по Мајданпеку, јури, ради, виче, трчкара, и већ, буди-богс-нама, цео Мајданпек изгледа ти поманитао.

А сутра Митровдан и збор. Згрцало се све ту, и сваки народ и свака вера, а видиш све се накострешило. Јелисија први поче онако мало гласније да говори, а дотле сви шушкали у гомилицама. Каже Јелисија: „Браћо, као што је ред у целом свету, да бирамо председника!“

— Хоћемо! — узвикнуше са свих страна. Па онда наста дрека. Једни вичу: „Поп Пера!“ Други: „Јосиф шумар!“ Трећи: „Драгољуб учитељ!“ Па се мало притиша, а један старчић — Јеврем, што има сина у богословији — вели:

— Ама, браћо, шта је вама, кад смо досад бирали председника? Што смо се ми ово искупили? Ништа, да изаберемо говедара, који ће да нам чува стоку, па чудо божје! Знаш како смо досад, један каже једног, други другог, проговоримо реч-две, споразумемо се лепо, изаберемо кога хоћемо, па мир и бог. А шта је ово вама, браћо, ја не знам. А ево вам Јона, ако ћете њега, а ево вам и Живка, јер кажу: неки хоће Живка, па свеједно!

- Нећемо Јону!
- Шта Живко?!
- Доле с Јоном!
- Какав Живко, нећемо Живка!

Ускомеша се светиња и дере се.

Јосиф шумар завукао прсте у косу, тресе главом и цичи: „Председника да бирамо, људи, председника, па да знамо на чему смо!“

- Поп Пера!
- Јосиф шумар!
- Драгољуб учитељ!

Опет се укрстише гласови и не можеш да знаш шта је.

Најпосле, Јосиф шумар промува се кроз гомилу, истрча пред све и викну: „Ја сам вам, браћо, председник, па то вам је!“ Почеше сви да дрече, јер управо нико није био начисто којој партији припада Јосиф шумар, али он стаде поносито и готов да се бије, ако га когод не хтедне за председника. Он ману руком па рече: „Збор је отворен, кога ћемо, браћо, за говедара?“

Јелисија цикну: „Да се разумемо!“

Поп Пера тражи реч.

— Ама не треба ту много да се говори! — вели председник.

— Има их који буше, — дере се из гомиле Јанаћко кафеџија.

— Па шта то? — опет Јосиф председник. — Сваком је слободно бушити, зато је збор. Него дедер да се гласа.

Поп Пера дигао обе руке па тражи реч. — Не дам реч! — виче одлучно председник. — Ја руководим ствар и знам шта треба чинити.

Неко из гомиле поче да мауче, а Јосиф шумар на то:

— То је преко јего, јеси ли чуо ти, тражи, брате, реч па маучи ако ти се мауче, овако... — и он диже песницу увис.

Поп Пера опет дигао обе руке па тражи реч, а Јелисија све цичи: „зашто се не да попу реч, нек се да попу реч!“

Јосиф се мало испрси, мрдну као оно кад би у звонце ударио и викну:

— Мир! Поп има реч!

Поп се уздиже мало на прсте, прочешља шаком браду, закашљуца се мало, мигну оком на Јелисију, па поче:

Грађани! Ми сви имамо стоку, који једну, који две, а који три краве. Ето, мени је, на пример, бог дао три краве. Разуме се, и ми сваке године бирамо овако по једног говедра. Оно може се рећи да не бирамо сваке године баш овако, него скупимо се ја л' у механи или где било, па кога ћемо: 'ајде Јону, као да смо се венчали за њега. А међутим, неће нико озбиљно, као грађанин ове земље и државе, да размисли какав је, мајку му, тај Јона. А може се рећи да тај Јона не ваља. Ево за ово неколико година, па шта, мојој се крави пребио рог, изгубило се Трипково теле. Па онда, браћо, све то на страну, 'ајде да кажемо рог је једна ситна ствар, теле је истина мало крупнија ствар, ал' 'ајде да кажемо теле се само изгубило, није га баш Јона изгубио. Али, браћо, питам ја вас искрено, метите руку на срце, па ми кажите: колико носи чија крава, а? Носи четири оке, а могла би осам, је ли? Што не говорите?!...

— Моја носи једанаест, — викну Јеврем из гомиле.

— Молим, молим, то је такав сој, то је свим друга ствар, али питам ја, на пример, тебе, брат-Јелисија, колико ти носи крава?

— Пет, пет ока...

— Дакле, ето, а могла би дванаес'... Ја знам ту краву; кад је Јелисија купио, била је...

— Молим, молим, — испрси се Јосиф шумар — молим на ствар! Ти си сад, попе, прешао на краве, па онда можеш на млеко, па на сир и такве ствари; дакле, на ствар!

— Нека говори! — вичу из гомиле.

— Молим за реч! — виче Драгољуб учитељ.

— Да свршим, да свршим, немојте ми подваљивати! — виче поп. — Кад је најглавније, ви ми не дате да говорим.

— Па говори, брате, о говедару; што си почео о Јелисијевој крави?

— Дакле, молим! — наставља поп. — То значи да Јона не чува стоку како треба и зато ја мислим да не треба више Јону да бирамо, кад имамо тако красног човека као што је Живко!

— Нећемо, хоћемо, нећемо, тако је, јок! — диже се алаука. Једни вичу једно, други друго, па му не знаш краја.

— Пустите попа да говори, — цичи Јелисија — не смете, што видите да вас је побудио. А, молим г. председниче (Јосиф завуче руке у џеп и испрси се), молим, ја сам за то да поп говори и даље.

— Ама не може, брате, само поп говорити, — вели Јосиф — ваљда још ко има уста и памет. Па онда, ово је збор, сви грађани имају подједнака права.

— Тако је! Није тако!

— Имам само један додатак поповом говору, — устаде Јанаћко кафеџија.

— Молим, молим, — виче поп.

— Ама, људи, мир! — вели председник, а коса поче по мало да му се диже на глави. — Додајем то

— настави Јанаћко — да је Јона моју краву прошцем тучао и он свакојако онда туче и сваку другу краву прошцем...

— Тако је... — заори се са свију страна.

— Учитељ има реч! — виче председник.

— Дакле, господо, — поче учитељ.

— Доле, нећемо да чујемо, знамо шта ће да говори!

— Ама, знао сам и ја шта ћете ви да говорите, — виче учитељ — ја ћу бити кратак. Мени је свеједно ко ће бити изабран, али ја мислим да је то лудо, толико се заузети за ту ствар, Живко као и Јона, Јона као и Живко! Ама мени се чини да је то неко туђе масло што смо се ми толико испознаваћали. Мислим, поп је тамо нешто много шуровао, — и показа прстом на конак управников.

Јаој, мили бого, кад се диже галама! Шта би људима, шта им би, бог нека им је у помоћи! Поп поче да псује и оца и мајку и све што му дође на језик, Јелисија цичи; учитељ се само окреће у месту, а Јосиф шумар не говори ништа, него се ухватио рукама за косу, па тресе главом и изгледа ти, боже сачувај, да мерка на кога ће да се залети.

Али, благодарећи Јосифовој енергији (е, бог да прости што се однекуд он нађе да буде председник), некако се уташка. Оно може се рећи није се ни уташкало, али тек Јосифов глас доби маха, па се чује кроз ону целу ларму и гужву:

— Браћо! Нико га мајци више неће проговорити! — И то је тако страшно изговорио, тако закрвавио очима и толико тресао песницом да, бога ми, сваког такну нешто кроз срце и, да видиш, ућуташе.

Тад се он победоносно уздиже, завуче два прста измеђ' другог и трећег дугмета у прслучку, а

леву руку опружи и поче мало мирнијим гласом, али ипак врло, врло свечано:

— Браћо! Међер сте ви нека стока! (Нико, зачудо, ништа не примети на овако свечан почетак). И неће га мајци, док сам ја жив, нико проговорити — па се ту очајно грину песницом у прса. — Све што ћу вас пустити, то је да гласате; дакле, ко је за Јону нека пређе овамо, са десне моје стране, а ко је за Живка, нека пређе овамо, са леве моје стране. Разумете ли? Прелази, прелази, шта ме гледаш!

Наста мешавина; почеше да кркљају, почеше мало и да се мувају, али, бога ми, издвоји се мало овамо, а мало тамо, па онда један другог поче вући за капут. Један Талијан виче попу: „Ја нећу тамо, што ме вучеш!“ Други виче: „Овамо браћо, овамо је цвет грађанства!“ Један једно, други друго, расте гомила с леве стране, расте гомила с десне стране — ама, бога ми, она гомила око Јелисије и око попа све већа и већа... док се тако не издвојише сасвим.

Јосиф зажмури на једно око, па премери кобајаги једну гомилу, па онда другу, и онда свечаним гласом објави резултат.

Док тек неко из оне мање гомиле (што је за Јону гласала) писну и истрча на среду:

— Шта већина, каква већина, то су све којеко, људи који имају по једну краву, а погледај овамо, домаћини, свако од нас има по пет-шест крава, па је наша брига и већа. Не дамо тако, хоћемо колико ко крава има толико и гласова!

— Јест! — повикаше из гомиле — колико ко крава има толико и гласова!

— Е, нема тако, — цикну Јелисија — овако се гласа у целом свету, па не можемо ми сад то да мењамо.

- Не дамо, то је подвала!
- Све сами голаћи, па бирају, јок!
- Да се видимо ко смо!
- Ено га један, нема ни краву, а гласа!
- И зашто с нама заједно гласају и они који имају козе, они за себе, они за себе!

— Је л' то правда, грађани, зар ћемо тако!

И нешто забруја, затутња и захука... Гомиле се измешаше и сад (мили боже, је л' то твоја воља?) — настаде нешто што се никад не виде у Мајданпеку. Направи се једна гужва, једна несрећа; нити се ту више види ко је председник збора а ко није; нити се ту види ко је грађанин а ко није. Не може све да се каже шта ли то беше на тај Митровдан. Хука, бука, неко се ваља, неко стење. Видиш попову читу лети за три копља увис, па падне опет у гомилу, опет полети, па опет падне. Тако исто видиш Јосифове песнице, уздигну се увис па се спусте, опет се уздигну и спусте. Однекуд улетеше у то чудо и жене, почеше да циче, почеше поштованим грађанима да налећу ноктима у очи; па се набоше ту и поштовани кандидати, тј. Јона и Живко, са огромним батињама и неким чудним грађанским појмовима, да треба тући без обзира на партије. Откуд се сад набе на том поштованом збору и једна празна канта од гаса, ко би и то могао докучити, тек она прво пуче Јосифу шумару о главу, па онда тако редом поче да скаче с главе на главу. Драгољуб учитељ опет попео се једном Талијану на леђа и нешто млата рукама, као хоће да говори, ваљда да примири свет. Сав изгребен по лицу, на чакширама нема једне ногавице; па таман да каже нешто, а неко га гурну одостраг, он стремкнут с Талијанових леђа као да је у воду скочио, видиш још само једна нога му остала увис и дрхће му та нога као у пре-

клатне гуске. Па онда ко ће га зиги коме су у тој гужви свукли чизме, те и оне почеше да улазећу ушце... И тако уопште видни само гребу се, туку, мувају, дрече, циче и што ти још не, и ко то још све може да опшце! Па ко зна шта би још све било од тога веселог народа, али већ стиже и г. управник са пандурима.

— Растура се збор! — дрекнуше пандури, а г. управник се само наслони на штап, опружи десну ногу унапред и грицка леви брк, а посматра поштовани збор.

Већ сад, кад се мало притаја гужва, може се мислити какав је ко изгледао. Да је г. управник био мало мекша срца, он би се заплакао, посматрајући честите домаћине какви су изгледали; али је г. управник знао да добар полицајац не сме имати меко срце, па зато само завуче руке у цепове од чакшира, метну штап под мишку, спусти шешир мало на очи, окрете се брзо око себе на пете и крену се крупним корацима у конак.

— Како ли ћу да започнем извештај г. министру? — то је једино шапнуо уз пут. Иначе је ћутао и лагано крупно корачао.

*
* * *

Кикандона, Кикандона! Оно славно место великог француског мајстора Вернеа, где је било све срећно и задовољно, док кроз цеви није прохујао несрећни кислород. Ту је снаја волела свекрву, а зетови пунице; ту је народ слушао власт; није се мењао по двадесет година кмет, нити је кмет опет са своје стране радио на томе да га промене; ту се није марило за мирис барута; ту се није журило за науком и, уопште, ту се шеталица друштвеног

живота лагано њихала и тихо откуцавала: тика ...
так ... тика ... так ...

О моја Кикандоно! О теби многи нису знали,
иако те помињу све читанке основних, сви земљо-
писи средњих школа и сви расписи министра уну-
трашњих дела; о теби многи нису знали, али ево
знаће те, јер је и кроз твој ваздух прохујао окси-
ген и брже се заљубљала шеталица твога дру-
штвеног живота, која је досад тихо откуцавала:
тика ... так ... тика ... так ...